

CAMİLER

CAMİLER, CAMİLERLE YARIŞIYOR

MİMAR MEHMET OSMANLIOĞLU
MİLA MİMARLIK

CAMİLER CAMİLERLE YARIŞIYOR!

"Cumhuriyet tarihinde elle tutulur düzeyde dünya mimarlık literatürüne girecek bir tek eser dahi üretemeyen, sözüm ona şehirlerimizi ruhundan soyarak ve soyutlayarak cetvelle çizilmiş kent haline getiren, halktan ve hakk'tan habersiz organize mimarlar güruhunu Çamlıca Camii için yazıp-çizmiş oldukları kasmuklarından dolayı kınıyorum."
Mimar Mehmet OSMANLIOĞLU

SÜRECİN BAŞLANGICI

İnanç köklerimizde camilerin toplayıcı, birleştirici, kaynaştırıcı rolü herkesçe mâlum. Lugatte cami; toplayıcı, toplayan, kaplayan, Müslümanların ibadet gayesiyle toplandıkları yer, ma'bed olarak tarif edilirken, Ahmet Hulusi ;camiyi "Gösterişten uzak, sâde ama insanların düşünce ufkunu açan; onlara yararlı bilgiler edindiren; "İslâm Dini"ni anlamayı ve gereklerini hakkıyla -takliden değil tahkiken-yaşamayı kolaylaştıran merkezler.." olarak tarif ediyor.

Camilerin toplumun tamamını kuşatıcı çerçeveyici bir unsur olduğunu belirttikten sonra İstanbul Camii mevzuuna gelerek önce bugüne kadarki süreci özetleyelim.

Çamlıca Tepesine cami konusu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 29 Mayıs 2012'de Çamlıca Tepesi'ne tüm İstanbul'dan görülebilecek bir cami yapılacağını açıklamasıyla başladı. "Çamlıca Tepesi, bu açıklamadan bir hafta sonra, 4 Haziran 2012 günü '1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Büyük Çamlıca Özel Proje Alanı' adı altında "makam oluru" ile yapılaşmaya açılmıştı." Yaklaşık 150 bin metrekarelik kamuya ait doğal sit alanının yarısını dini tesis, diğer yarısını ise turizm alanı olarak yapılaşmaya açan karar, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, 644 sayılı KHK' nin sağladığı yetki altında 'resen onaylandı.

Ardından cami yaptırma derneği kuruldu ve cami proje yarışması açıldı. 23.07.2012 tarihinde ön şartnamesi yayınlandı. Yarışmanın amacı ;"İstanbul'un silüetine ve kent dokusuna uygun, Osmanlı Türk mimari üslubunu yansıtacak, gelenekten geleceğe uzanacak, Kültürümüzün gelenek zincirine orijinal yeni bir halka ilave edecek, İstanbul' a değer katacak ve İstanbul'un sembollerinden biri olacak camii projesi tasarlamak." olarak belirtildi.

Cami kompleksine ilişkin olarak ta, İbadet ihtiyacının karşılanmasına yönelik; cemaat kapasitesi avlu dahil 30.000 kişi kapasiteli olarak tasarlanacak ve yaklaşık 15.000 m2 alana oturacaktır. Eğitim ihtiyacının karşılanmasına yönelik; 50'şer kişilik 10 adet derslik, Sosyal kültürel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik; 750 kişilik konferans salonu, 250 kişilik toplantı salonu, kütüphane, sergi salonu ile birlikte tasarımın gerektirdiği mekanlar ile, 1000 kişilik otopark düzenlenecek, gasilhane ve yemekhane ile birlikte diğer teknik alanlar da oluşturulacaktır.

Temmuz ayı sonuna kadar şartname ekleri hazırlanmamıştı. 1/200 ölçekli proje teslimi için verilen süre verilerin tamamı elde edildikten sonra yaklaşık 1 ay olarak belirtildi. Ve start(!) verildi.. Mimarlıktan biraz anlayanlar bile böylesine kapsamlı programa sahip bir projenin yaklaşık bir ay içinde 1/200 ölçekli de olsa kâmilten hazırlanamayacağını bilirler. Bu durumda yarışma biraz formalite gibi görünmüyor mu? Tepkilerin azaltılmasını sağlayacak bir araç gibi kullanılıyor değil mi? Zaten ilk verilen bilgilerde beş ayrı mimari grup proje üzerinde çalışmıyor muydu? Neyse benimkiler biraz da vehim. Günaha girmeyelim şu mübarek günde..

CAMİ PROJESİ VE HAZIRLANMA SÜRESİNİN GERÇEKÇİLİĞİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Proje şartnamesi öncelikle avlusuyla birlikte 15.000 m2'lik bir camii hedefliyor. Bu da kabaca 20.000 kişilik bir camii işaret etmekte.. Bu büyüklükte bir caminin yapımının böylesine oldu bittiyle kararlaştırılması doğru olabilir mi? Bu camii "Cuma Camisi" olarak nitelemek gerekecek ise konum olarak burada mı olmalı? Eğer cuma camileri geleneğini ihya etmek düşüncesi varsa bunu ülke bazında ele alarak bu büyüklükte camilerin nasıl yapılması gerektiği hususunda epey kafa yormak lazım. Bunun "efradını cami, ağyarını mani" bir şekilde ele alınarak değerlendirilmesi gerek..

Şartname mimarın sanatsal yaklaşımlarını oldukça sınırlıyor. Nasıl bir cami sorusunu bakanlık yetkilileriyle birlikte dernek yetkilileri kararlaştırmakta ve;" Osmanlı Türk mimari üslubunu yansıtacak, gelenekten geleceğe uzanacak, Kültürümüzün gelenek zincirine orijinal yeni bir halka ilave edecek" şeklinde çelişkilerle dolu bir mimari üsluptan bahsetmekte.. Osmanlı Türk mimari üslubu diye belirttikten sonra, gelenekten geleceğe nasıl uzanılır? Kültürümüzün gelenek zincirine orijinal bir halka eklenince Osmanlı Türk Mimarisi nerede kalıyor?

Caminin boyutlarının büyüklüğü inanılmaz.. Nasıl mı? Süleymaniye Camii'nin 6.000 m²'ye oturduğunu belirtirsek İstanbul Camii, Süleymaniye Camii'nin yaklaşık 2,5 katı büyüklükte olacak.. Bu ise akla hayale gelmeyecek bir ölçek kayması getirecek.. Tarihi Yarımada'yı 2,5 a katlayan bir ölçekte cami düşünebiliyor musunuz? Bu şehre ait nispetlerin yerle bir edilmesi demek.. Ancak belki de şehrin yöneticilerinin, teknokratlarının geleceğe ilişkin tasavvurunda gökdelenlerin birbirleriyle yarışacağı İstanbul'da, bu yüksek binaların yanına da iri bir cami pek de yakışacak(!) gibi durmakta.. Onlar ileriye(!) bizden daha iyi görüyorlar..

Ayrıca Osmanlı hayranı olduğu iddiasıyla, Osmanlı eserleriyle yarışmak, bu kadar büyük cami yaparak onları küçültmek tavrı nasıl bağdaşabilir.. Osmanlı'nın eserleriyle vakur duruşunu örselemeye, silüetini ucube gökdelenlerle gölgelemeye ve nispetlerini bozmaya kimsenin hakkı yoktur. Hele kendini dindar muhafazakâr olarak niteleyenlerin hiç hakkı yoktur.

Bu konuda **Prof.Uğur Tanyeli**"...Caminin boyutları üzerinden bir inatlaşmanın kutsallığa saldırı olduğunu bile söyleyebilirim. Herkes istediği biçimde cami yapar ama Osmanlı camileriyle yarışma beklentisinin gülünç olduğunu söyleyebilirim. Osmanlı camilerinin tarihi yarımada tepenin üzerinde konumlandığını biliyoruz.İstanbul'da kalan en yüksek tepenin üzerine cami yapma halinin Osmanlı camileriyle yarışma isteğine işaret ettiğini söyleyebilirim. Bu gülünç. Caminin kalitesi boyutuyla tanımlı değildir. Büyük kubbe, yüksek minare yapmak metrekareyi artırmak marifet değil. Marifet başka şey. Süleymaniye'yi Süleymaniye yapan şey metrekaresi ve minarenin büyük oluşu, tepenin üzerinde konumlanması değil. Osmanlı camileriyle yarış kazanılmaz. Sadece taklit bir Osmanlı camisi daha olur" yorumu dikkat çekicidir.

Aynı konuda **Kocatepe ve Şakirin camilerinin mimarı Hüsrev Tayla**:"Selimiye'yi yapan Sinan'ın haddi mi yoktu? Ya da Kanuni'nin parası mı yoktu? Kocatepe'yi yaptım ama Selimiye'nin yarısı kadar bile değil. Haddini bilmek lazım. Gidip Sinan'la yarışacak mıyım? Selimiye'den büyüğünü yapmaya ne haddimiz var. Büyüklükle güzellik olmaz. Büyüklük marifet değildir. Zarafeti gider bir defa." şeklinde yorumlamaktadır.

Mimar Sinan Genim ise: "Büyüklükle, kubbe genişliğiyle, betonarmeyle, 6 minareyle, 8 minareyle bir mimari yapıt yapmak söz konusu değildir. Büyüklük de geleceğe kalacak bir mimarlık için yeterli bir veri değildir. Çağdaş olması ve geleceğe mesajlar taşınması gerekir. Üstelik Osmanlı coğrafyasında Sultanahmet Camii dışında 6 minareli cami yapılmamıştır. Sultanahmet 6 minareli yapılmış bir nevi Sultanahmet'in Kabe'ye hakaret ettiği gibi algılanmış ve daha sonra Kabe'ye minare eklenmiştir. Dinimiz için mukaddes olan bir mekanla yarışmıyoruz. Onun mukaddesliği 6 minareden 8 minareden gelmez. Bu tür yarışmanın ben doğru olduğuna inanmıyorum. Bugün yapılacak caminin günümüzün mesajlarını taşınması gerektiğini düşünüyorum. Geçmişin kopyasını vermenin taraftarı değilim." diyerek yapılanlara ve Kâbeye saygıyı hatırlatmaktadır.

Mimarlar Odasının görüşünde ise projenin cami görüntüsüne sığınarak bir rant projesi yapılmakta olduğunu belirtmekte ve devamında "Cami projesinin gündeme gelmesine rağmen plana baktıklarında bir rant projesiyle karşılaştıklarını ifade eden Eyüp Muhçu şöyle devam etti: "Ayrıntıları paylaşılan cami projesinde tarihe açık bir saygısızlık var. Tarihle yarışmak değil, tarihi birikime sahip çıkmak gerekiyor. Açıkça meydan okuma var. Güç ve otoriter yaklaşımı topluma dayatmak gibi bir yaklaşım var. İslam inancına göre inanç yapıları kentlerle bütünleşiktir, kentlerden koparılmış bir camiyi görmek mümkün değildir. Burada yeni bir yaklaşım dayatılıyor. Bu yaklaşımın İslam inancı ve felsefesine de aykırı olduğunu düşünüyorum. Tarihe baktığımızda mütevizilik, sadelik ve çevreyle uyum Sinan yapılarının en önemli özelliklerindedir." şeklinde görüşlerini belirtmektedir.

MİMARLAR ODASI UZANTISI YEM YAYINEVİ VE ÇEVRESİNDEN ÇİRKİN VE ALAYCI ALTERNATİF YARIŞMA(!)

Yukarıda belirtilen görüşler ve ortaya konulan endişelerin ciddi oranda haklılık payı var.. Lâkin haklılığı bahane ederek cami üzerinden inanca, Müslümanlara ve dolayısıyla islâma hakaret etmeye yeltenen mâlum çevreler yine hezeyanlar kuskununda.. Bunlar Ramazan ayının kutsallığını ve ekser müminlerin bu yapılanlardan incineceğini akıllarına bile getirmeyecek kadar halktan ve Hakk'tan uzak güruhlar.

Nasıl mı? Anlatayım; YEM yayınevi ve Arkitera ve XXI dergisine ait internet sitelerinden yapılmış olan duyurular ve odaya kayıtlı mimarlara gönderilmiş olan elektronik postalarda şöyle sesleniyor; "Geçtiğimiz gün Mimarlar Odası tarafından açıklanan Çamlıca Camisi proje yarışmasına mimarların katılmaması ve bu kent suçuna iştirak etmemeleri yönündeki "uyarı" dan sonra XXI Dergisi aynı konu üzerine bambaşka bir açılım sundu. İki ayrı açılımı da izleyenlerimizin ilgisine sunuyor, değerlendirmeyi mimarlık kamuoyuna bırakıyoruz.. "Serbest Atış |

Absürd Fikirlere Çağrı: Alternatif Çamlıca Camisi Yarışması" nın amacı ise; *"İstanbul'un silüetine ve kent dokusuna aykırı, Osmanlı Türk mimari üslubunu yok sayan, gelenekle geleceği birbirine karıştırmayan, kültürümüzün gelenek zincirine orijinal yeni bir halka ilave etme derdi olmayan, İstanbul'a değer kaybettirecek ve İstanbul'un sembollerinden birine dönüşmeyecek bir camii projesi tasarlamak"* şeklinde ironik tanımlama yaparak, cumhuriyet tarihinde elle tutulur, dünya mimarlık literatürüne girecek bir tek eser dahi üretemeyen sözüm ona şehirlerimizi ruhandan soyarak ve soyutlayarak kent haline getiren organize mimarlar güruhunun kusmuklarına şahit oluyoruz.

Tartışmayı başlatarak bu tür olumsuzluklara, müminlere mübarek ramazan ayında hakaret edilmesine sebep olan karar verici yönetici ve teknokrat kesime de sesleniyoruz; Milletin camilerinden elinizi çekin! Bu millet bugüne kadar camilerini nasıl yapacağına, mimari tarzına, yer seçimine, estetik ve malzeme kalitesine fırsat verilmenden, cami yeri ayrılmayan, imar planlarında gösterilmediğinden ruhsat verilmeyen, yeni yetme kentlerde resmi-gayri resmi tüm engellemelere rağmen camilerini derme çatma da olsa yapmayı başardı. Bırakın milletin namüsaıt şartlarda yapmış olduğu camilerle alay etmeyi.. Artık milletin inancı gereği ihtiyaç duyduğu camilerin yapımını kolaylaştıracak tüm yasal ve fiili altyapıyı hazırlayıp, gösteriş, büyülenme, rant ve diğer dünyevi beklentilerden uzaklaşarak ihtiyaca ve bölgenin yerel özelliklerine göre çevreye estetik değer katacak camilerin yapılmasını sağlayın ve işi sivil toplum kuruluşlarına bırakın. Gölge etmeyin başka ihsan istemez.

YEM yayınevi, Arkitera ve XXI dergisini ve bu hakaretlere katılmış ve katılmakta olan entel-dantel mimarları müminlerin inancına ve mabetleri camilere aşağılayıcı ve alaycı tavırlarından dolayı şiddetle ve esefle kınıyorum. Yapılanları Suriye'deki Nusayri Esed güçlerinin yerle bir ettiği cami düşmanlığı zihniyetinin bir başka versiyonu olarak görüyor ve Ebrehe ordusunun akıbetinin kendilerini kuşatmayacağından nasıl emin olabildiklerini kendilerine soruyor ve Kevser süresiyle bitiriyorum.. *(Resûlum!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes. Asıl sonu kesik olan, şüphesiz sana hınç besleyendir. 108/1-3*